

DIREKT

spektar@slobodnadalmacija.hr

U OČEKIVANJU NOVIH IZMJENA ZAKONA O MIROVINAMA
ŠIRI SE STRAH MEĐU ZAPOSLENIMA KOJI ODBR

Žene su prve žrtve

PROSJEČNA MIROVINA OD 2165,46 KUNA ČINI 40 POSTO PROSJEČNE

Najteže su pogođene osobe koje među prvima odlaze u mirovinu iz drugog stupa, to su zasad žene, a 2012. pridružit će im se i muškarci, jer su vjerovali da će se stopa doprinosa, kako je i bilo objavljeno, s vremenom povećavati

PIŠE LJUBICA VUKO

Početkom 90-ih godina prošlog stoljeća 30 radnika radilo je za 10 umirovljenika, a 1980. godine omjer zaposlenih i umirovljenih bio je još povoljniji - 1 prema 4,04. Uoči reforme prvoga mirovinskog stupa, započete primjenom Zakona o mirovinskom osiguranju 1. siječnja 1999., omjer broja osiguranika i umirovljenika već je pao na 1 prema 1,48, tada je bilo 1.418.000 zaposlenih i 955 tisuća umirovljenih, a 2001., uoči starta drugoga mirovinskog stupa, 1,39 milijuna zaposlenih osiguravalo je mirovine za 1,03 milijuna ljudi, uz - i dalje opadajući - omjer 1 prema 1,36.

U kolovozu ove godine, prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje (HZMO), omjer je pao na 1 prema 1,30, imamo 1.542.110 osiguranika i 1.189.741 korisnika mirovina. Da bi sustav međugeneracijske solidarnosti pay-as-go zadovoljavao funkcije, osim stabilnog i dugogodišnjega gospodarskog rasta potreban je i povoljan omjer osiguranika i korisnika prava, i to iznad 3:1.

Hrvatska ništa od toga nema, a sad je opet pred izmje-

nama Zakona o mirovinskom osiguranju, suočena s nezadovoljstvom umirovljenika zbog malih mirovina i strahom zaposlenih od prijevremenog umirovljenja ili produljenja radnog vijeka, prvo izjednačavanjem dobne granice za žene i muškarce na 65 godina od 1. siječnja 2020., s tim da se za žene ta granica pomiče po šest mjeseci svake godine od 1. siječnja 2011.

Od pohvala do zastoja

Lome se politička koplja, javljaju se umirovljeničke udruge, sindikati dižu glas, čeka se odluka vladajućih, a novca je, pogotovo u državnoj blagajni, sve manje. Izdvajanja za mirovinski sustav dvostruko su veća nego što su bila, kazao je ovih dana Goran Marić, predsjednik Odbora za financije i državni proračun Hrvatskog sabora.

Kad se, uz pomoć Svjetske banke i USAID-a, krenulo u provedbu mirovinske reforme, postupno su se uvodile restrikcije kojima se pokušalo utjecati na niži rast broja korisnika prava iz mirovinskog osiguranja. Povećana je dob za odlazak u mirovinu, sa 55 godina na 60 za žene i sa 60 godina na 65 za muškarce, a svake godine u



DUE KLARIĆ/CHOPIX

Odnos 1. i 2. stupa

- Prijedlozi Udruženja mirovinskih društava za pravedniji odnos mirovina 1. i 2. stupa:
- promijeniti formulu izračuna osnovne mirovine
- uvesti mirovinski dodatak za sve ili samo za članove 2. stupa koji su u trenutku otpočinjanja reforme imali između 40 i 50 godina
- povećati stopu za sve ili za ograničene dobne segmente
- sloboda odabira povratka u 1. stup po umirovljenju

Prosjeck - 2165,46 kn

- Ukupno je 1.189.741 korisnik mirovine, 1.542.110 osiguranika, odnos je 1 prema 1,3, a prosječna mirovina od 2165,46 kuna čini 40 posto prosječne neto plaće.

prijelaznom razdoblju od 10 godina ta se granica pomicala naviše. Pooštren je i koeficijent smanjenja mirovine zbog ranijeg umirovljenja, s 1,3 posto za svaku godinu na 3,6 posto. Postrožena je definicija invalidnosti kako se ne bi ponovio rast broja korisnika invalidskih mirovina koji je bujao 90-ih godina. Napušten je i raniji izračun mirovinske osnovice na temelju ostvarenih plaća od 10 najboljih uzastopnih godina, pa se svake godine taj broj od 10 najpovoljnijih godina povećavao za tri godine sve do 2009., otkad se izračun temelji na svih 40 godina mirovinskog staža.

Početkom 2002. startao je i

drugi mirovinski stup, pa na ljetu te godine i treći. U obvezne mirovinske fondove, po sili zakona, ulazili su svi mlađi od 40 godina, te dobrovoljno oni između 40 i 50. Ljudi su počeli dobrovoljno štedjeti za mirovinu u otvorenim dobrovoljnim mirovinskim fondovima, država je sve poticala novčanim ulozima i poreznim olakšicama. Iz domaćih i svjetskih stručnih krugova stizale su pohvale hrvatskoj mirovinskoj reformi. Izgledalo je da će sve biti u redu, ali smetnulo se s uma da su političari čudna bića, za održanje na vlasti nižu olako obećanja, a odluke donose kako vjetar u tom času puše. Došlo je do zastoja u provedbi mirovinske

reforme, ono što je bilo ključno za unapređenje drugoga mirovinskog stupa, a time i stabilnost sustava i sigurnost budućih generacija - nije provedeno.

Simulacije Svjetske banke

Kad je lani u veljači tadašnji premijer Ivo Sanader izišao s tvrdnjom kako je drugi stup promašaj, stručna javnost ga je odmah demantirala, a Udruženje društava za upravljanje mirovinskim fondovima i mirovinskih osiguravajućih društava ukazalo na činjenicu da preniska stopa uplata u drugi stup - jer nije došlo do postupnog povećanja na 10 posto, kako je bilo zacrtano, već je ostalo na 5

posto izdvajanja iz bruto plaće - i nesrazmjerna dodjela beneficija članovima prvog stupa produžava i povećava deficit mirovinskog sustava, te odgađa trenutak kada će prosječna mirovina iz drugog stupa biti jednako povoljna kao ona iz prvog stupa.

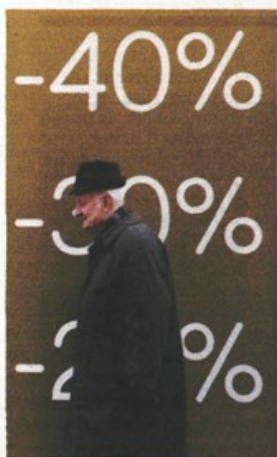
Najteže su pogođene osobe koje među prvima odlaze u mirovinu iz drugog stupa, to su zasad žene, a 2012. pridružit će im se i muškarci. Da se nisu odlučile za drugi stup, mirovina koju bi ostvarile samo iz prvog stupa bila bi veća od zbroja mirovine iz oba stupa. Kako ističu "mirovinci", ti su ljudi zakinuti jer su vjerovali da će se stopa doprinosa, kako je i bilo objavljive-

ČAK 76.986 UMIROVLJENIKA PRIMA MJESEČNO MANJE OD 500

OVINSKOM OSIGURANJU,
DJAVAJU DO PENZIJE

ve drugog stupa

NETO PLAĆE U HRVATSKOJ



no, s vremenom povećavati. Dodatno su provedena i dva neplanirana povećanja mirovina u prvom stupu, uključen je i mirovinski dodatak u osnovicu samo za članove prvog stupa. Omogućeno je niže umanjeno prigodom odlaska u prijevremenu starosnu mirovinu (maksimalno s 20,4 na 9 posto); podizanje najniže mirovine za svaku godinu mirovinskog staža iznad 30 godina; mirovinski dodatak varira od 4 posto za one koji su otišli u mirovinu 1999. do 27 posto za one koji će u mirovinu iz prvog stupa ići 2010. i poslije. Taj se dodatak primjenjuje samo za osiguranike iz prvog stupa, iako je i većina članova drugog stupa veći dio radnog

vijeka provela u prvom i u njezga uplaćuje tri četvrtine svojih doprinosa.

Simulacije Svjetske banke koje su uključile promjene u mirovinskom sustavu do 2007. pokazale su da nakon tih dodataka u prvom stupu, deficit mirovinskog sustava koji je trebao biti zatvoren do 2012., poprima marginalnu vrijednost tek oko 2035. Simulacije su, također, pokazale da će povoljnije umirovljenje za korisnike iz 2. stupa trebati pričeti do 2014.

No, unatoč potrebi da se ispravi i nepravda prema ljudima koji nisu imali nikakvog razloga sumnjati da stvari neće krenuti kako je bilo planirano, mirovinski izdaci dose-

gli su 11 posto BDP-a, a niti su zadovoljni oni koji primaju mirovine samo iz prvog stupa ni ljudi koji se spremaju u mirovine. Cijelo ovo vrijeme mnogi su jednostavno primorani na odlazak u prijevremenu mirovinu, jer tako se sada "zbrinjava" višak radnika, kao što je 90-ih godina 20. stoljeća bio famozni dokup staža ili slanje u invalidsku mirovinu. I sad će ti ljudi biti dodatno kažnjeni.

Kraće radno vrijeme

Zalažući se za stopu ne veću od 9 posto za pet godina prilikom ranijeg odlaska u mirovinu, Silvano Hrelja, predsjednik Hrvatske stranke umirovljenika, procjenjuje da bi Hrvatska do konca ove godine mogla imati još 50.000 prijevremeno umirovljenih.

U aktualnim raspravama o produženju radnog vijeka i prijevremenim mirovinama često se zanemaruju osnovni argumenti za takve promjene koje nisu samo naša specifičnost niti posljedica nečije socijalne neosjetljivosti. Produženje radnog vijeka jedna je od mjera koju kao neminovnost ističe i takozvani Zeleni papir o mirovinskim sustavima Europske unije, a bazira se na činjenici da je radi održivosti mirovinskih sustava neophodno produžiti prosječni životni vijek podijeliti na dio produženoga radnog vijeka i duže korištenje mirovine (ne samo jedno) - kazuje Damir Grbavac, predsjednik Uprave Raiffeisen mirovinskog društva za upravljanje obveznim mirovinskim fondom. Dodaje i da ima niz primjera gdje je to neprimjereno, ali se aktivnim promjenama u sustavu i praksi koje zahtijevaju i adekvatno prijelazno razdoblje kroz cjeloživotno obrazovanje i promjenu poslova sukladno dobi i dopunskom obrazovanju, rad u kraćem radnom vremenu u starijoj dobi i nizom drugih mjera može provesti.

Negativno bi moglo biti, ako se stvarno provede, najavljen smanjivanje državnih poticajnih sredstava za dobrovoljnu mirovinsku štednju koja nije ni približno u dovoljnoj mjeri zaživjela - ističe Damir Grbavac. Od velikog je općeg interesa poticanje, promoviranje i stimuliranje dodatne štednje za mirovine što šireg kruga stanovništva, a štednja u trećem stupu uz adekvatnu podršku države najefikasniji je oblik takve štednje - kaže.

Povećan broj korisnika

•• Lani je broj korisnika mirovina porastao 2 posto, a najviše se povećao broj korisnika prijevremenih starosnih mirovina - za čak 20 posto. To se nastavilo za 12 posto i u prvoj polovici ove godine, u usporedbi s istim lanskim razdobljem za 76 posto a broj tako umirovljenih (93.574 krajem lipnja) svjedoči - kako ističe i Marijana Bađun - da se prijevremenim umirovljenjem rješava višak zaposlenih, odnosno da raniji odlazak u mirovinu nije svojevrsna odluka radnika.

Damir Grbavac, Raiffeisen fond: Stimulacija kasnijeg umirovljenja

•• Prijevremeno umirovljenje ima svoju cijenu koja se može vrlo egzaktno izračunati i za mirovinski sustav i za makroekonomiju zemlje, a nečije ranije umirovljenje ne jamči automatski novo radno mjesto za nekoga mlađeg nezaposlenog. Zbog toga je izraz penaliziranje kao mjera vrlo nespretno i pogrešno upotrijebljen. Za razliku od prvoga mirovinskog stupa, gdje je to podložno različitim rješenjima, ali svako ima vrlo jasne posljedice na održivost sustava, stimuliranje kasnijeg odlaska u mirovinu ugrađeno je u osnove sustava individualne kapitalizirane štednje.

Prihodi i rashodi

•• Prošle je godine udio rashoda za mirovine i mirovinska primanja u BDP-u porastao na 10,33 posto, dok je 2008. bio 9,58 posto. To je posljedica pada BDP-a ali i porasta rashoda za mirovine, objavila je mr. sc. Marijana Bađun s Instituta za javne financije. Lani su se rashodi za mirovine povećali za 1,6 milijardi kuna, s 32,8 milijardi u 2008. na 34,4 milijarde u 2009., dok su se prihodi od doprinosa smanjili za 316 milijuna kuna. Jaz je tako dosegao 14,6 milijardi, što je 16 posto više u odnosu na 2008. Time se lani povećao iznos izravnih proračunskih rashoda za mirovine i mirovinska primanja za dvije milijarde, s 13,2 mlrd. u 2008. na 15,2 mlrd. u 2009. Prihodi iz proračuna činili su 44 posto ukupnih prihoda HZMO-a, a prihodi od doprinosa 56 posto.

Brojke i prosjeci

•• Od 1.100.240 korisnika mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju, s prosječnom mirovinom od 2177,06 kuna u srpnju, njih 76.986 primalo je manje od 500 kuna - u prosjeku 249,65 kuna, 100.947 imalo je prosječnu mirovinu od 756,23 kune. Brojčano ih je najviše, 307.012, s prosječnom mirovinom od 2448,78 kuna. U vrhu je njih 1258 s mirovinom od prosječnih 9203,14 kuna te 2152 sa 7419,95 kuna.

Dragan Kovačević, HNS: Nastavljamo reformu od 2006.

•• Obvezni mirovinski fondovi u idućem razdoblju mogu postati investicijski potencijal za razvoj hrvatskoga gospodarstva jer raspoložu s gotovo četiri milijarde kuna na godišnjoj razini. Kad dođemo na vlast, nastaviti ćemo mirovinsku reformu koja je zaustavljena 2006. godine.

KUNA, DOK 100.947 OSOBA PRIMA MIROVINU OD 756,23 KUNE